

Met dank aan de bureaucratie van 1445

→ Vervolg van voorpagina

Leve de bureaucratie van de dertiende en veertiende eeuw. Was destijds niet zo nauwgezet bijgehouden wat er in de burchten van Graaf Floris V werd uitgegeven, dan was er waarschijnlijk nooit een compleet beeld ontstaan van de bedrijvigheid rond dit stukje aan de rand van het graafschap Holland.

Een goudmijn aan informatie vormden de 'grafelijke rekeningen' van de Middelburg die de Alkmaarse stadsarcheoloog Nancy de Jong de afgelopen maanden naploos. Iedere spijker werd verantwoord. Ze noteerde de levering van maar liefst 60 ton turf, de brandstof van toen. Er werd 26.000 liter schelpen voor de kalkproductie opgeslagen. De Jong stuitte op de aankoop van koeien die vetgemest moesten worden. Er bleken tal van bijgebouwen van het kasteel te bestaan. Een werfhuis bijvoorbeeld, wat weer duidde op de aanwezigheid van een haventje. Dit was kortom niet zomaar een kasteeltje waar wat soldaten gelegerd werden als de West-Friezen weer eens in aantocht waren. Hier gebeurde veel meer. De Middelburg leek op een bedrijvig distributiecentrum, een dynamische mininerzetting die niet alleen militair maar ook economisch van belang was.

Dat sloot al aan bij de bevindingen van het geofysische onderzoek dat Ferry van den Oever van onderzoeksbureau Saricon vorig jaar had gedaan. Daaruit bleek dat het terrein aan de Munnikenweg dat in 1942 werd blootgelegd bij het archeologisch onderzoek, maar een deel van het kasteelcomplex moest zijn geweest. Met het grondradar werd ook bebouwing ontdekt in het weiland er pal naast. Wat kon dat zijn?

De Jong vond ook het antwoord op die vraag in het Nationaal Archief. In een uit 1445 daterend

document dook een woord op waarvan het hart van een historicus sneller gaat kloppen: 'barbacane'. Uit het document dat De Jong onder ogen kreeg bleek dat er geld werd uitgetrokken voor deze versterkte voorburcht. De barbacane maakte de Middelburg ook gelijk uniek in Nederland. Hier kwamen ze hooguit voor bij ommuurde steden. Niet bij kastelen, dat was alleen zo in Engeland en Frankrijk.

Hoe de barbacane van de Middelburg er precies uitgezien heeft moet nader onderzocht worden. De Jong vermoedt dat er overeenkomsten zijn met de barbacane in de Franse stad Caen of de Ponttor in het Duitse Aken.

Nijenburg

Vervolgonderzoek komt er zeker. Er zijn nog heel veel vragen onbeantwoord. Ook rond de Nieuwburch of Nijenburg. Het profiel van de fundamenteën staat daarvan al jaren netjes in voetpaden weergegeven. Vanuit de lucht is het goed te zien. Maar klopt het allemaal wel? Zitten er ook hier nog resten in de bodem die alleen zichtbaar zijn met grondradar en andere hypermoderne technieken? En dan zijn er nog de nieuwe raadsels ontstaan door het bronnenonderzoek. Over de herhaaldelijk opduikende 'Oudburg' bijvoorbeeld. Was dat, zoals tot nu toe werd verondersteld, de oude naam van de Nijenburg? Of gaat het hier toch, als je er met een frisse blik tegenaan kijkt, om een nooit gevonden vierde dwangburcht van Floris V?

Wat het vervolgonderzoek ook zal zijn, gegraven wordt er voorlopig niet. Hoeft ook niet, zegt De Jong. „We kunnen heel veel zien met geofysisch onderzoek. Graven is ook stuk maken. Bij graafwerk gaan onherroepelijk structuren verloren. Archeologie maakt altijd gebruik van de technieken die er zijn. Over vijftig jaar zal de aanpak ook anders zijn dan die van ons.”

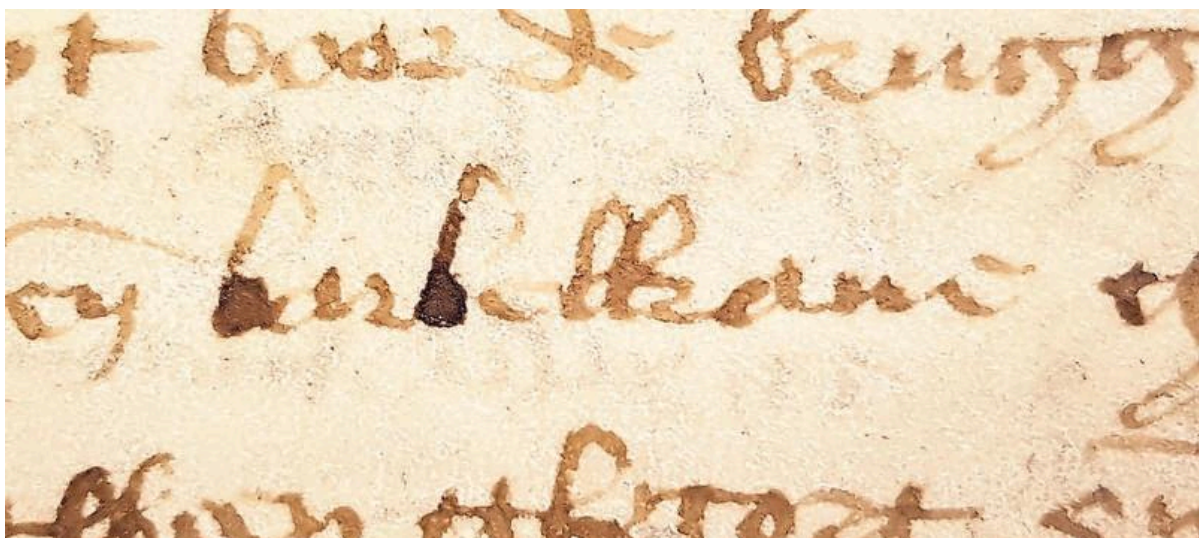
Rob Bakker

Luchtfoto van de Oudorperhout. Midden onder zijn de fundamenteën van de Nijenburg met voetpaden aangegeven. Het terrein met de fundamenteën van de Middelburg is links van de Munnikenweg, op de foto bovenin.

ARCHIEFFOTO/ HANS VAN WEELE

‘Ook vervolgonderzoek kan zonder te graven’

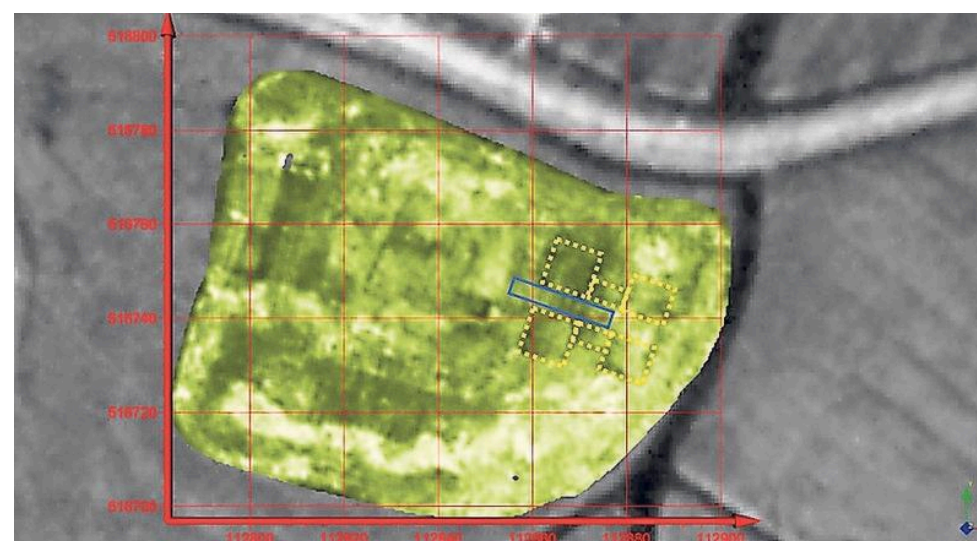
Deel van het document uit 1445 waarin het woord 'barbacane' staat.

NATIONAAL ARCHIEF

De Ponttor in Aken, komt mogelijk overeen met de barbacane van de Middelburg.

ARCHIEFFOTO

Grondradarbeeld van het terrein waar de fundamenteën van de Middelburg zijn gevonden. Met stippellijnen ins de barbacane aangegeven

SARICON/FERRY VAN DEN OEVER

Impressie van hoe de Middelburg er mogelijk heeft uitgezien

ARTIST IMPRESSION REMCO CEVAT